

Елин Пелин

Онеправданият

Познавам един известен писател, славен и уважаван от самия себе си. Веднъж той благоволи да седне на нашата маса в кафенето. Направи ни снизхождение приятелско. И щом седна, захвана да разправя. Почна да разправя нещо за себе си. Той всякога за себе си е една интересна тема.

– Не може да се работи спокойно, господа – каза той. – Не може: от почитатели и от разни там всякакви любители на автографи, на литературни въпроси, на вестникари и на разни жени психопатки, турнали си намерение непременно да се запознаят с тебе.

И съм принуден да се заключавам.

Заключи вратата, дай заповед за тишина в къщи и отвори съкровищницата на мисълта! Защото читателите чакат, искат, търсят по-ново, по-ново и по-ново от любимия автор.

От друга страна, животът непрекъснато навява теми, мисълта работи, трябва да се твори. Изпуснеш ли момента, пропада всичко во веки веков. Литературата губи.

Добре, но нахалството на хората е неизмеримо. Заключи се, ако щеш, в желязна каса, в ценнохранителницата на банката, пак ще те намерят.

Тия дни една тема е напращяла в главата ми – здраве му кажи. Заключих се тая сутрин здравата, пратих домашните из града и се възпрегнах да пиша. В тишината вдъхновението лети на четворни крила.

Тъкмо натопих перото, звънецът на вратата: „дзън.“

– Ай, дявол да го вземе, рекох си. Но няма да ставам!

Подир малко пак – „дзън...“ Упорита работа. Пък и мене ме заяде любопитството да видя кой е. Ставам полека и надзъртам през ключалката. Гледам: голяма, къса шуба, над нея тлъста мустаката глава и на главата висока кожена шапка, накривена геройски.

Непозната физиономия. Замълчах, не отворих.

Звъня господинът, звъня – не се обадох. Най-после чух стъпки.

– Спасен съм, рекох, отиде си.

И наталям аз още един път перото, докато не си е отишло и вдъхновението.

В това време виждам на прозореца отвън се показва въпросната шапка, след малко и тлъстото червендалесто лице с подстригани мустаци и с черни гъсти вежди, теглени над само очите по права линия без прекъсване. Провинциален тип, всеизвестен провинциален тип, толкова много познат от най-новата българска история.

Тая историческа физиономия се усмихна дружески и нечистите

пръсти на ръката му почукаха на прозореца. Изпърво се стреснах, но гледам – физиономия добряшка, простодушна.

– Видя ли как те намерих? – обади се той. – Е-е, от мене не можеш се укри. Аз отворих прозореца.

– Моля ви се, какво има?

– Няма нищо... Така, искам да те видя. Разбрах, че се криеш. От десет години само с шмекери имам работа. Познавам добре хората. Ти не отвори вратата, ама има и прозорец. Ето намерих и стълбичката.

И докато да кажа аз нещо, непознатият приятел се подпря с двете ръце на прозореца, повдигна се, провря главата си, изтъркули се като мече върху бюрото ми и разпръсна всички бележки по предстоящата ми работа.

– Знам те, чул съм те, дойдох да те видя – каза той, като скочи на пода и почна да разкопчава късата си, подплатена с овчи кожи шуба.

Нямаше какво. Ей богу, тази нахална натрапчивост ме подкупи и събуди моето писателско любопитство.

– Ето – рекох си, – една тема, която ми дойде през прозореца.

– Гори ми душата – захвана той. – Нямам спокойствие. Но преди да вляза в акция, рекох да се допитам и да изложа плана си на един голям мислител, познавач на живота и на човека... неутрален и авторитетен.

Аз съм депутат. Хубаво ме гледай ти мене. Аз играя важна роля в околията, на мене се дължат изборите в оня край, хора се избиха, невинни пострадаха. Турихме всякого на мястото му, унищожихме врага. Върху моите плещи се министри издигнаха. Аз пари харчих. И тия министри на мене скъпо ми струват. Колко пуйки и кокошки са ми изяли, колко баници и колко вино са изпили! Не е много евтина работа да си водач на народа... Но днес аз съм пренебрегнат и отхвърлен. Мене ме лъгаха, че министър ще ме турят. И народът чакаше. Но други си уплетоха кошницата върху моя гръб, върху моето разорение. Не мога повече да стоя неутрален. Решен съм на борба! Непознатият приятел се наежи ужасно и скокна от стола.

– Кажи ми... ти авторитетен безпартиен познавач на хората и на човека, мислител, творец на духовни блага за целия български народ, без разлика! Кажи ми, нямам ли право и аз лично да допринеса нещо за въздигането на тая държава? Че ние какво сме, ние защо сме! Нима само като хайвани да вдигаме ръце? Че ние с тия ръце не можем ли и кормило да държим? За другите ли само трябва да работим? Аз там, който живее между народа, имам планове, разбирам нуждите му. Ни-ма трябва да оставя други да го залъгват?

– Успокой се, приятелю, успокой се, не се нервирай – казах му меко аз, защото индивидът много се възбуди и с такова напрежение махаше ръце, като че се напъваше да излезе из кожата си.

– Няма да се успокоя. Искам да чуя какво ще ми кажеш ти.

– Не съм запознат с вашите работи. Чужд съм на всяка партийност.

– Тогава аз ще ти кажа. Стъпвам в борба. Отделям се и ще се боря. Като мене недоволници има още... Ще си подадем ръце. Стига тая гавра над нас! Ето ми изявленията.

Нервираният гост почна да бърка в пазухата си и извади голям портфейл, пълен с банкноти.

Право да ви кажа, господа, светнаха ми очите, като ги видях. Той забележи това, усмихна се малко успокоен и рече незначително:

– Току-що получих сега заплатата. След това извади някаква изписана хартия и ми я подаде.

– Ето това нещо. Само не зная как да го нарека – декларация ли, позив ли, протест ли, какво там... Ти като писател научи ме! Писателят всякога трябва да бъде в помощ на народа.

– Манифест го наречи – рекох.

– Ха... видиш ли: „Манифест към всичко честно и безкористно в нашия живот“. Сега, моля, направи го тъй малко по писателски. Дай му по-висок стил и тури огнени думи. Кажеш нещо за Ботев и Левски! Може и за Хаджи Димитър. Аз искам народът да разбере що искаме ние, които носим върху плещите си министри и управляващи. Ние, пренебрегнатите и отхвърлените.

Нямаше какво да правя. Искях по-скоро да се отърва, взех ръкописа, прегледах го, поправих го, турнах му някоя и друга запетайка и му го върнах.

– Благодаря – рече той, – няма да забравя. Аз пак ще имам работа до тебе. Ако борбата се увенчае с успех, може и някоя биографийка да ми напишеш... Тя ще се харчи много, печалби ще имаш. А сега сбогом. Благодаря ти. Значи, манифест да го нарека?

– Манифест, манифест... Желая ти успех в борбата.

КРАЙ

© 1936 Елин Пелин

Набиране: Георги Величков
Източник: Словото

Публикация:

Елин Пелин. „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под редакцията на Тодор Боров, Кръстьо Генов и Пеньо Русев.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5403>]